

STIFTELSEN för
STRATEGISK FORSKNING

Datum
2021-11-25

Dnr
zA21.0077.002

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
Forskningspolitiska enheten

Via e-post till
u.remissvar@regeringskansliet.se

Ändamålsenlig styrning?!

Remissvar från Stiftelsen för Strategisk Forskning gällande SOU 2021:65: "Stärkt fokus på framtidens forskningsinfrastruktur", (Dnr U2021/03432)

Sammanfattning

SSF delar utredarens problembeskrivning och tillstyrker dessutom de flesta av utredningens förslag.

SSF ställer sig bakom att det behövs någon form av ny organisation för forskningsinfrastruktur av särskilt nationellt intresse. Styrningen för den organisationen är av stor vikt och fokus bör vara på ändamålsenlighet, prioritering och långsiktighet. Om detta sker genom att bryta ut RFI ur VR och skapa en ny myndighet lämnar vi därhän. Det väsentliga är att det egentliga regleringsbrevet möjliggör en strategiskt och långsiktigt arbetande organisation, vilket inte varit fallet fram tills idag, och alltså lett till de problem som utredningen lyfter fram. En mera ändamålsenlig styrning kommer alltså att krävas.

SSF ställer sig dock tveksamma till förslaget om en utökad forskningsberedning.

Vidare menar SSF att lärosäten som engagerar sig i forskningsinfrastruktur borde premieras med utökade anslag.

Synpunkter på utredningsförslagen

Utredningens förslag är i linje med det som SSF:s representant argumenterat för som deltagare i utredningens referensgrupp. Vi tillstyrker reformering inom följande delar:

1. Riksdag och regering ska inte styra mer, men bättre.
2. Stärk kravet på relevans (samhällelig nytta) vid beslut om investeringar i forskningsinfrastruktur.
3. Öka det finansiella rörelseutrymmet och flexibiliteten för universitet och högskolor att investera i forskningsinfrastruktur.

Trots utökade statliga medel till forskningsinfrastruktur så finns det betydande problem relaterade till beredningen av forskningsinfrastruktur, vilka lyfts fram i utredningen.

SSF tar fasta på tre ord i utredningen;

1. **Styrningen** av forskningsinfrastruktur behöver bli mer **precis**,
2. Sverige behöver ett system för **prioritering** av forskningsinfrastruktur,
3. Vi måste skapa **långsiktighet** i hanteringen av dessa strategiska beslut.

För att komma till rätta med utpekade problem behövs **precis styrning**. SSF menar att det inte är ändamålsenligt att fatta så strategiskt viktiga beslut i ett "grundforskningsråd" med elektorsvalda akademiska ledamöter (i både styrelse och ämnesråd) som till viss del ändå "bevakar" sina respektive områden. Elektorssystemet är uppbyggt kring ämnesmässig och regional representation och saknar därmed mer strategiska element och beslutsförhet. Styrningen för forskningsinfrastruktur bör vara mycket mer strategisk med ett tydligare uppdrag för Sveriges framtida konkurrenskraft och nationella intressen.

Eftersom forskningsinfrastruktur är stor och dyr handlar det ofta inte om att välja ut projekt (vilket är Vetenskapsrådets *raison d'être*) utan snarare att välja bort. Elektorssystemet är inte byggt för, och har inherent svårt för att **prioritera** stora eller strategiska satsningar. Givet hur kostnader för dessa satsningar skenar så kommer detta inte bli mindre accentuerat i framtiden utan än viktigare. En organisation som anpassas för att prioritera snarare än att representera skulle kunna ge ett tydligare och mer precist utfall.

Ändamålsuppfyllandet kräver också **långsiktighet**. Ur det perspektivet behövs en organisation som kanske jobbar i 10-årscyklar istället för årscyklar och som styrs mer strategiskt. Ledamöter tillsatta lite mer *top down* med ett tydligt mandat och ansvar samt ett strategiskt långsiktigt uppdrag för Sverige. Även om rådet för forskningens infrastruktur jobbar delvis på detta sätt idag är elektorsperioder och -urval inte anpassat efter ett längre arbetsperspektiv.

För att åstadkomma ovanstående behövs någon form av ny struktur med ett tydligt utpekat strategiskt ansvar för forskningsinfrastruktur av särskilt nationellt intresse. En sådan struktur borde dessutom kunna hantera IT-infrastrukturen inom samma organisation. För att få efterfrågad verksamhetslogik så måste styrningen vara anpassad för den logiken. Styrningen får alltid genomslag och att försöka klämma in något så viktigt i en redan existerande struktur vars styrning jobbar efter en annan logik leder till de problem som utredaren nu så tydligt och rättvisande har identifierat.

Den nya strukturen måste ha stärkt krav på relevans för Sverige så att inte enbart grundforskningsperspektiv upprätthålls. Strukturen måste styras till lika del av forskare som andra samhällsrepresentanter (industri och samhälle) så att det blir ett tydligare fokus på samhällsupdraget för forskningsinfrastruktur.

Utöver ovanstående bör universitetens åtagande för forskningsinfrastruktur öka. De lärosäten som satsar på nationell forskningsinfrastruktur bör också premieras med högre basanslag, enligt någon lämplig formel (se till exempel SSF:s remissvar zA15.0084 på FOKUS-utredningen, U2014/07505/F).

När det gäller permanent forskningsberedning ställer sig SSF tveksamt. Erfarenheten visar att denna typ av rådgivande instanser har litet inflytande på verkliga beslut. Däremot bör regeringar tillse att forskningsministrar har gedigen kunskap om forskning och bör åtminstone vara disputerade personer.

Stiftelsen för Strategisk Forskning, 2021-11-25

Beslutande

Föredragande

Lars Hultman
VD

Joakim Amorim
Programchef